

26.6.2013

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laeiksi lapsen huollosta ja tapaamis-oikeudesta annetun lain, riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 20.5.2013 OM 1/31/2010

Pyydettyinä lausuntona Tuomariliitto esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Yleistä

Tuomariliitto pitää asiantuntija-avusteista huoltoriitojen sovittelumenettelyä (ns. Follo -menettely) onnistuneena ja kannattaa sen käytön laajentamista ja menettelyn vakinaistamista koko maahan. Follo-menettelyä koskevasta kokeilusta laaditun loppuraportin (25/2013) perusteella on ilmeistä, että asiantuntija-avusteisen sovittelumenettelyn avulla voidaan parantaa lapsen asemaa huoltoriidassa sekä säästää yhteiskunnan resursseja.

Tuomariliitto on valmis tässä vaiheessa hyväksymään valitun tavan asiantuntijapalveluiden järjestämiseksi.

Tuomariliitto haluaa kiinnittää huomiota siihen, että Follo-menettelyn onnistumisen kannalta on välttämätöntä huolehtia menettelyn aloittavien uusien yksiköiden tuomareiden ja asiantuntija-avustajien riittävästä perehdyttämisestä sovittelumenettelyyn. Lisäksi menettelyn kehittämisen kannalta on jatkossakin tärkeää, että kaikkien sovittelumenettelyä toteuttavien tuomareiden ja asiantuntija-avustajien täydennyskoulutusta jatketaan ja osaamista ylläpidetään säännöllisillä koulutustapahtumilla. Asiantuntija-avustajien saamisen turvaamiseksi ja näiden motivaation ylläpitämiseksi on myös tärkeää, että näille maksetaan riittävä lisäkorvaus.

Yksityiskohtaisia huomautuksia

Määräaika

Tuomariliitto vastustaa hallituksen esityksessä ehdotettua säännöstä, jonka mukaan huoltoriitojen sovittelussa sovitteluistunto tulisi järjestää nimenomaisesti säädetyssä kuuden viikon määräajassa. On selvää, että sovittelun tuloksellisuuden kannalta on hyödyllistä, että asia käsitellään tuomioistuimessa joutuisasti. Elävä elämä (esim. tuomarin, asiantuntija-avustajan, vanhempien ja näiden lakimiesavustajien aika-tilojen yhteensovittaminen) aiheuttaa sen, että aina ei ole mahdollista saavuttaa jotain tiettyä määräaika: Follo-menettelyä koskevan loppuraportin perusteella kokeilun aikana ensimmäinen sovitteluistunto onnistuttiin järjestämään keskimäärin 1,5 kuukaudessa sovittelun aloittamispäätöksestä. Tämä on nopeampaa kuin riita-asioiden sovittelussa keskimäärin. On myös huomattava, että varsinaisten huoltoriitojen kä-

sittelylle ei ole säädetty tuollaista kiinteää määräaikaa.

Tuomariliitto pitää sen vuoksi riittävänä, että lakiin otetaan sanallinen määritelmä Follo-sovittelujen käsittelemisestä erittäin joutuisasti tms.

Salassapitovelvollisuus Tuomariliitto katsoo, että ennen hallituksen esityksen jättämistä eduskunnalle tulisi vielä lain perusteluissa pohtia Tuomioistuinsovittelulain 13 §:n mukainen sovittelijan ja asiantuntijan salassapitovelvollisuuden sekä tähän liittyvän 16 §:n mukainen vetoamiskiellon suhdetta lastensuojelulain 25 §:n mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen ja lapsen etuun sekä kirjoittaa tuo pohdinta selkeästi auki Tuomioistuinsovittelulakiin. Mikäli noiden ristiriitaisten säännösten keskinäistä suhdetta ei tuolla tavoin selkeästi säädellä, on vaarana, että syntyy tulkintaa koskevaa vaihtelevaa käytäntöä, jolla voi joskus olla vakavia seurauksia. Follo-sovittelussa voi tulla esille, että vanhempi pahoinpitelee tai käyttää hyväksi lasta. Tuolloin olisi peräti outoa ja lapsioikeuden periaatteiden vastaista, että tuollaista tietoa ei voitaisi käyttää myöhemmin hyväksi.

Nimenomaisen säännöksen ottaminen on tärkeää paitsi lapsen edun kannalta myös sovittelijan ja asiantuntijan oman oikeusturvan kannalta. Asiaa hoitavan työntekijän/virkamiehen tms. on tärkeää tietää omat oikeutensa ja velvollisuutensa tämän kaltaisissa tilanteissa.

Tuomariliitto saattaa siten harkittavaksi, että tulisiko Tuomioistuinsovittelulaissa olla nimenomainen säännös siitä, että lapsen etu ohittaa salassapitovelvollisuuden ja vetoamiskiellon tilanteissa, joissa tärkeä lapsen etu sitä vaatii.

Salassapitovelvollisuus Tuomariliitto katsoo, että ennen hallituksen esityksen jättämistä eduskunnalle tulisi vielä pohtia Tuomioistuinsovittelulain 13 §:n mukainen sovittelijan ja asiantuntijan salassapitovelvollisuuden sekä tähän liittyvän 16 §:n mukainen vetoamiskiellon suhdetta lapsen etuun. Follo-sovittelussa voi tulla esille, että vanhempi pahoinpitelee tai käyttää hyväksi lasta. Tuolloin olisi peräti outoa ja lapsioikeuden periaatteiden vastaista, että tuollaista tietoa ei voitaisi käyttää myöhemmin hyväksi.

Tuomariliitto saattaa harkittavaksi, että tulisiko laissa olla nimenomainen säännös siitä, että lapsen etu ohittaa salassapitovelvollisuuden ja vetoamiskiellon tilanteissa, joissa tärkeä lapsen etu sitä vaatii.

Kehittämistarve Tuomariliitto haluaa kiinnittää huomiota siihen, että huoltoriitoja koskeva lainsäädäntö on muutoinkin jäänyt osittain pahasti jälkeen yhteiskunnan kehityksestä. Monista lapsen edun kannalta tärkeistä asioista ei ole lainkaan säännöksiä.

Tuomariliitto pitää tärkeänä, että lapsia koskevien huoltoriitojen sääntely päivitetään vastaamaan tämänhetkisiä tarpeita.

Lausunnon valmistelu

Lausunnon valmistelusta on vastannut käräjätuomarit Satu Saarensola ja Pekka Louhelainen.

Lausunto on käsitelty Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa.